JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

ELEANOR SHARPSTON

4 päivänä joulukuuta 2008 [1]

1. Neuvoston direktiivin 96/34/EY [2] tarkoituksena on antaa sekä naisille että miehille vapaus päättää siitä, haluavatko he jäädä pysyvästi pois työmarkkinoilta lapsen syntymän jälkeen vai haluavatko he mahdollisesti jatkaa työuraansa sen tilapäisen keskeytymisen jälkeen. Direktiivissä ei kuitenkaan käsitellä kaikkia kysymyksiä.

2. Tässä ennakkoratkaisupyynnössä Juzgado de lo Social n° 30 de Madrid (Espanja) pyytää yhteisöjen tuomioistuinta täsmentämään neuvoston direktiivin 96/34/EY liitteenä olevan vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen (jäljempänä vanhempainlomaa koskeva puitesopimus) 2 lausekkeen 6 ja 8 kohtaa ja direktiiviä 79/7. [3]

3. Kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa on kantajana Evangelina Gómez-Limón Sánchez-Camacho (jäljempänä Gómez-Limón) ja vastaajina Instituto Nacional de la Seguridad Social (jäljempänä INSS), Tesorería General de la Seguridad Social (jäljempänä TGSS) ja Alcampo SA. Asiassa on kysymys Gómez-Limónille maksettavan työkyvyttömyyseläkkeen määrästä, jonka laskennassa otetaan huomioon hänen vanhempainlomansa aikana, jolloin hänen työaikaansa oli lyhennetty, tosiasiallisesti saamansa palkka ja tosiasiallisesti maksetut maksut eikä kokoaikaisen työskentelyn mukaista palkkaa ja maksuja.

4. Onko tällainen työkyvyttömyyseläkkeen laskutapa yhteisön oikeuden vastainen?

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – UNICE:n, CEEP:n ja EAY:n tekemästä vanhempainlomaa koskevasta puitesopimuksesta 3.6.1996 annettu neuvoston direktiivi 96/34/EY (EYVL L 145, s. 4).

3 – Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annettu neuvoston direktiivi 79/7/ETY (EYVL L 6, s. 24).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

5. Direktiivin 79/7 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi eikä välillisesti etenkään siviilisäädyn tai perheaseman perusteella eikä varsinkaan, kun on kysymyksessä:

– [sosiaaliturva]järjestelmien soveltamisala ja niiden piiriin pääsemisen edellytykset;

– velvollisuus osallistua rahoitukseen ja maksuosuuksien laskentaperusteet;

– etuuksien, aviopuolisosta ja huollettavista johtuvat lisät mukaan lukien, laskentaperusteet sekä etuuksiin olevan oikeuden kestoa ja jatkumista koskevat edellytykset.”

6. Direktiivin 79/7 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämä direktiivi ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta jättää sen soveltamisalan ulkopuolelle:

a) – –;

b) lapsia kasvattaneille henkilöille myönnettäviä, vanhuuseläkejärjestelmään kuuluvia etuuksia; oikeutta etuuksiin jaksoilta, joiden aikana työnteko on ollut keskeytyneenä lasten kasvattamisen vuoksi;

– –”

7. Direktiivin 96/34 tarkoituksena on sen 1 artiklan mukaisesti panna täytäntöön

toimialaltaan yleisten työmarkkinakeskusjärjestöjen (UNICE, [4] CEEP [5] ja EAY [6]) 14.12.1995 tekemä, direktiivin liitteenä oleva puitesopimus vanhempainlomasta.

8. Tämän puitesopimuksen yleishuomioissa todetaan seuraavaa:

”_ _

8. miehiä olisi kannustettava kantamaan yhtäläinen osuus perhevelvollisuuksista ja heitä olisi esimerkiksi valistusohjelmien avulla kannustettava vanhempainloman pitämiseen,

_ _

11. jäsenvaltioiden olisi myös harkittava sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien säilyttämistä muuttumattomina vanhempainloman vähimmäiskeston ajan, jos se kansalliset olosuhteet ja valtiontalouden tila huomioon ottaen on asianmukaista,

_ _”

9. Tämän puitesopimuksen 2 lausekkeessa, jonka otsikkona on ”Vanhempainloma”, todetaan seuraavaa:

”1. Jollei 2 lausekkeen 2 kohdasta[7] muuta johdu, työntekijöillä, niin naisilla kuin miehilläkin, on tämän sopimuksen nojalla yksilöllinen oikeus vanhempainlomaan lapsen syntymän tai lapseksi ottamisen vuoksi, jotta he voisivat huolehtia lapsesta vähintään kolmen kuukauden ajan tiettyyn ikään asti, joka voi ulottua kahdeksaan vuoteen ja jonka jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittelevät.

_ _

4 – Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestö. UNICE vaihtoi 23.1.2007 nimekseen BUSINESSEUROPE.

5 – Julkisten yritysten Euroopan keskus.

6 – Euroopan ammatillinen yhteisjärjestö.

7 – Tämän kohdan mukaan oikeus vanhempainlomaan olisi periaatteessa myönnettävä siten, että se ei olisi siirrettävissä.

6. Työntekijälle vanhempainloman alkuun mennessä kertyneet tai kertymässä olevat edut on säilytettävä sellaisinaan vanhempainloman loppuun asti. Vanhempainloman päättyessä sovelletaan näitä oikeuksia, kansallisesta lainsäädännöstä sekä kansallisista työehtosopimuksista ja käytännöistä aiheutuvat muutokset mukaan lukien.

– –

8. Kaikki tähän sopimukseen liittyvät sosiaaliturvaa koskevat kysymykset kuuluvat jäsenvaltioiden tarkasteltaviksi ja ratkaistaviksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti ottaen huomioon sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien jatkuvuuden merkitys eri vaaratekijöiden ja erityisesti terveydenhuollon osalta.”

10. Direktiivin 97/81/EY [8] liitteenä olevan osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen (jäljempänä osa-aikatyötä koskeva puitesopimus) 1 lausekkeen mukaan puitesopimuksen tarkoituksena on

”– –

a) osa-aikatyöntekijöihin kohdistuvan syrjinnän poistaminen ja osa-aikatyön laadun parantaminen;

b) – –”

11. Tämän puitesopimuksen 4 lausekkeessa, jonka otsikkona on ”Syrjimättömyyden periaate”, todetaan seuraavaa:

”1. Osa-aikatyöntekijöihin ei pelkästään osa-aikaisuuden perusteella saa soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin kokoaikaisiin työntekijöihin, ellei erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä.

8 – Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta 15.12.1997 annettu neuvoston direktiivi 97/81/EY (EYVL L 14, s. 9). Vaikka kansallisen tuomioistuimen kysymyksissä ei nimenomaisesti viitata tähän direktiiviin, se on osa yhteisön lainsäädäntöä, jonka perusteella kysymyksiin vastataan.

2. Silloin kun se on tarkoituksenmukaista, sovelletaan pro rata temporis -periaatetta.

– –.”

Espanjan lainsäädäntö

12. Työntekijöiden asemasta annetun lain konsolidoidun tekstin (Texto Refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores) [9] 37 §:n 5 momentissa, sellaisena kuin se oli silloin, kun Gómez-Limón vetosi oikeuteensa työajan lyhentämiseen hoitaakseen lastaan, [10] säädettiin, että henkilöillä, joilla on lakisääteisen lapsen huollon järjestämiseksi välittömästi hoidettavanaan alle kuusivuotias lapsi, on oikeus päivittäisen työajan lyhentämiseen vähintään yhdellä kolmasosalla ja enintään puolella työpäivän pituudesta siten, että palkka vähenee samassa suhteessa. [11]

13. Sosiaaliturvasta annetun yleislain (Ley General de la Seguridad Social, jäljempänä LGSS) [12] 139 §:n 2 momentin mukaan työntekijä, joka ei pysty pysyvän työkyvyttömyyden vuoksi harjoittamaan tavanomaista ammattiaan, on oikeutettu elinikäiseen eläkkeeseen, jonka määrä on 55 prosenttia siitä määrästä, joka saadaan jakamalla työntekijän eläkkeen perustana olevaa vakuutustapahtumaa edeltäneiden 96 viimeisen kuukauden ”vakuutusmaksun perusteet” luvulla 112. [13]

14. LGSS:n 109 §:n 2 momentissa säädetään, että ”vakuutusmaksun perusteena” on kaikkien yleisen järjestelmän kattamien vakuutustapahtumien osalta, työtapaturmat ja ammattitaudit mukaan lukien, kokonaispalkka (jonka osalta palkan muodolla tai nimityksellä ei ole merkitystä), joka työntekijällä on oikeus saada kuukausittain tai jonka hän tosiasiallisesti saa kuukausittain, jos tämä on edellistä suurempi, palkansaajana suoritetun työn perusteella.

15. Vakuutusmaksun perusteen määrittelemiseksi silloin, kun on kysymys lyhennetystä työajasta, jota sovelletaan työntekijöihin, jotka lapsen lakisääteisinä huoltajina hoitavat alle kuusivuotiasta lasta, vakuutusmaksuja ja muiden sosiaaliturvaetuuksien maksamista koskevassa kuninkaan asetuksessa 2064/1995 (Reglamento General sobre cotización y liquidación de otros derechos de la Seguridad Social) [14] viitataan osa-aikaisten

9 – Hyväksytty 24.3.1995 annetulla kuninkaan asetuksella (Real Decreto Legislativo) nro 1/1995 (Boletín Oficial del Estado (BOE) 29.3.1995).

10 – Sellaisena kuin se oli hyväksyttynä työssäkäyvien henkilöiden perhe- ja työelämän yhteensovittamisen edistämisestä 5.11.1999 annetulla lailla (Ley 39/1999 para promover la conciliación de la vida familiar y laboral de las personas trabajadoras; BOE 6.11.1999).

11 – Työntekijöiden asemasta annetun lain 37 §:n 5 momenttia muutettiin myöhemmin naisten ja miesten tosiasiallisesta tasa-arvoisuudesta 22.3.2007 annetulla lailla (Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres; BOE 23.3.2007). Tällä muutoksella ainoastaan laajennetaan päivittäisen työajan lyhentämisen ulottuvuutta siten, että työajan lyhentäminen voi nyt olla vähintään 1/8 ja enintään puolet päivittäisen työpäivän pituudesta.

12 – Sellaisena kuin se on muutettuna 20.6.1994 annetulla kuninkaan asetuksella (Real Decreto Legislativo) 1/1994 (BOE 29.6.1994).

13 – LGSS:n 140 §:n 1 momentti.

14 – 22.12.1995 annettu kuninkaan asetus (Real Decreto; BOE 22.1.1996).

työsopimusten vakuutusmaksujärjestelmään. Tämän kuninkaan asetuksen 65 §:ssä, sellaisena kuin se oli voimassa esillä olevan asian tosiseikkojen tapahtumahetkellä, säädetään, että sellaisten palkansaajien osalta, joiden työsopimus on osa-aikainen tai avustava sopimus, [15] vakuutusmaksun peruste määritellään tehdyistä työtunneista saadun palkan perusteella.

16. Sosiaaliturvajärjestelmän puitteissa tehtyä erityistä sopimusta koskevassa 18.7.1991 annetussa työministeriön asetuksessa, [16] jota sovelletaan henkilöihin, jotka ovat alaikäisen lapsen laillisia huoltajia, säädetään, että työntekijät, joilla on työntekijöiden asemasta annetun lain 37 §:n 5 momentin perusteella oikeus työajan lyhennykseen siten, että palkka vähenee samassa suhteessa, hoitaakseen alle kuusivuotista lasta, voivat tehdä erityisen sopimuksen työajan lyhennystä edeltävien vakuutusmaksun perusteiden säilyttämisestä. Kuukausittainen vakuutusmaksun peruste [17] vastaa työajan lyhennykseen perustuvien vakuutusmaksun perusteiden ja asianomaisen henkilön valittavissa olevan perusteen, mukaan lukien täysaikaisen työskentelyn mukaisen perusteen, välistä eroa. Tämän erityisen sopimuksen perusteella maksettavat maksut kattavat vanhuuseläkeiän saavuttamisen, pysyvän työkyvyttömyyden, kuoleman ja leskeksi jäämisen, jotka johtuvat työhön liittymättömästä sairaudesta tai muusta tapaturmasta kuin työtapaturmasta.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

17. Gómez-Limón työskenteli 17.12.1986 alkaen täysipäiväisesti Alcampo SA:n palveluksessa Hän sopi työnantajansa kanssa työajan lyhentämisestä 6.12.2001 alkaen hoitaakseen alle kuusivuotiasta lasta työntekijöiden asemasta annetun lain mukaisesti. Hän työskenteli näin ollen kaksi kolmasosaa normaalin työpäivän pituudesta. Hänen palkkaansa sekä työnantajan ja työntekijän INSS:lle suorittamia maksuja alennettiin samassa suhteessa. Hän ei ilmeisesti tehnyt 18.7.1991 annetun asetuksen mukaista erityistä sopimusta.

15 – Contrato de relevo. Espanjan Ministerio de Trabajo e Inmigraciónin sosiaaliturvaa koskevilla internet-sivuilla tämän termin englanninkielinen käännös on ”relief contract” ja se määritellään seuraavasti: ”– – työttömän työnhakijan tai henkilön kanssa, joka on tehnyt yrityksen kanssa määräaikaisen työsopimuksen, tehtävä sopimus, joka tehdään samanaikaisesti osa-aikaeläkkeellä olevan henkilön kanssa tehtävän osa-aikaisen työsopimuksen kanssa, niiden työtuntien osalta, jotka jäävät tekemättä osa-aikaeläkkeellä olevalta työntekijältä. Avustava sopimus on tehtävä silloin, kun on kysymys ennen 65 vuoden ikää osa-aikaeläkkeelle jäävän työntekijän korvaamisesta, ja on sallittu silloin, kun työntekijä on jo täyttänyt tämän iän. Sopimuksen on täytettävä myös tietyt juridiset edellytykset.” http://www.seg-social.es/Internet_6/Masinformacion/Glosario/index.htm?ssUserText=R.

16 – Orden Ministerial de 18 de julio de 1991, por que se regula el convenio especial en el Sistema de la Seguridad Social (BOE 30.7.1991). Tämä määräys on kumottu ja korvattu 13.10.2003 annetulla määräyksellä TAS/2865/2003 (Orden de 13 octubre, por la que se regula el convenio especial en el Sistema de la Seguridad Social, BOE 18.10.2003). Espanjan Ministerio de Trabajo e Inmigraciónin internet-sivuilla espanjankielisen termin ”convenio especial” englanninkielinen käännös on ”special agreement” ja se määritellään seuraavasti: ”Sopimus, joka tehdään sosiaaliturvaviranomaisen kanssa koskien työntekijöitä, joiden työnteko on keskeytynyt tai jotka ovat muutoin erityisessä tilanteessa, kertymässä olevien etuuksien säilyttämiseksi ja aiemmin maksettujen vakuutusmaksujen vaikutuksen turvaamiseksi.” http://www.seg-social.es/Internet_6/Masinformacion/Glosario/index.htm?ssUserText=S.

17 – Erityisen sopimuksen mukainen peruste eli vakuutusmaksun ”lisäperuste”, joka lisätään osa-aikatyöhön perustuvaan tavanomaiseen vakuutusmaksun perusteeseen.

18. Gómez-Limón pani työhön liittymättömän sairauden johdosta vireille hallinnollisen menettelyn, jonka päätteeksi INSS teki 30.6.2004 päätöksen. Päätöksessä todetaan, että hän on pysyvästi työkyvytön harjoittamaan tavanomaista ammattiaan huomattavan likinäköisyytensä johdosta, ja myönnetään hänelle oikeus eläkkeeseen, jonka määrä on 55 prosenttia lainmukaisesta 920,33 euron kuukausittaisesta perusmäärästä, joka määritettiin laskemalla työnantajan tosiasiallisesti maksamat maksut 1.11.1998 ja 30.4.2004 välisenä aikana. Näihin määriin sisältyivät sekä työnantajan suoraan maksamat prosenttiosuudet että ne työntekijältä pidätetyt määrät, jotka sittemmin tilitettiin INSS:n maksuista vastaavalle laitokselle TGSS:lle. [18]

19. Gómez-Limón on saattanut asian Juzgado de lo Socialin käsiteltäväksi sillä perusteella, että vaikka tämä olikin tosiasiallisesti suoritettujen maksujen määrä, kyseinen määrä oli alentunut johtuen hänen päivittäisen työaikansa lyhennyksestä ja palkan pienennyksestä ajanjaksolta, jolloin hän oli osittaisella vapaalla lapsensa hoidon vuoksi. Hän väittää näin ollen, että hänen työkyvyttömyyseläkkeensä tulisi laskea täysipäiväiseen työskentelyyn perustuvien määrien mukaisesti. Muussa tapauksessa toimenpiteeltä, jolla pyritään edistämään oikeudellista yhdenvertaisuutta ja ehkäisemään sukupuoleen perustuvaa syrjintää, estettäisiin sen käytännöllinen vaikutus.

20. Juzgado de lo Social on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kun otetaan huomioon vanhempainloman, jonka yksityiskohdista ja laajuudesta kukin jäsenvaltio voi päättää vapaasti direktiivissä 96/34/EY asetettujen vähimmäisvaatimusten puitteissa, myöntämisellä tavoiteltu tasa-arvon edistäminen, onko mahdollista, että tämän vanhempainloman käyttäminen päivittäisen työajan lyhennyksen ja palkan pienennyksen muodossa alaikäisten lasten hoitamiseksi voi vaikuttaa tällaisen loman käyttävälle työntekijälle kertymässä oleviin etuihin, ja voivatko yksityishenkilöt vedota jäsenvaltion julkisiin elimiin nähden periaatteeseen, jonka mukaan kertyneisiin tai kertymässä oleviin etuihin ei saada vaikuttaa?

2) Sisältääkö mainitun direktiivin 2 lausekkeen 6 kohdassa oleva ilmaus ’kertyneet tai kertymässä olevat edut’ ainoastaan oikeudet, jotka liittyvät työsuhteen ehtoihin, ja kattaako se ainoastaan työsopimussuhteen työnantajan kanssa vai vaikuttaako se sitä vastoin myös sosiaaliturvan alalla kertyneiden tai kertymässä olevien etujen säilyttämiseen ja voidaanko direktiivin

18 – Sittemmin 22.3.2007 annetun lain 3/2007 (Ley Orgánica; BOE 23.3.2007) 18. lisäsäännöksen 12 kohdalla muutettiin LGSS:n 180 §:ää siten, että sen 3 momentissa säädetään nyt, että maksut, joita on maksettu työntekijöiden asemasta annetun lain 37 §:n 5 momentin mukaisen lapsenhoitoa varten myönnetyn lyhennetyn työajan kahden ensimmäisen vuoden aikana, otetaan huomioon korotettuina sataan prosenttiin siitä määrästä, jota olisi sovellettu, mikäli päivittäistä työaikaa ei olisi lyhennetty tällä tavoin, laskettaessa kyseisen 180 §:n 1 momentissa tarkoitettuja etuuksia, joihin kuuluvat muun muassa pysyvän työkyvyttömyyden johdosta maksettavat etuudet, joista nyt esillä olevassa asiassa on kyse. Tässä uudessa laissa säädetään kuitenkin nimenomaisesti (seitsemännen siirtymäsäännöksen 3 kohta), että edellä mainittua ei sovelleta etuuksiin, joita koskeva oikeus syntyi ennen mainitun lain voimaantuloa eli ennen BOE:ssa 24.3.2007 ollutta julkaisua seuraavaa päivää.

96/43/EY 2 lausekkeen 8 kohdassa oleva vaatimus ’sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien jatkuvuudesta – – eri vaaratekijöiden – – osalta’ katsoa täytetyksi nyt esillä olevassa asiassa tutkitulla kansallisten viranomaisten soveltamalla järjestelmällä ja onko tässä tilanteessa sosiaaliturvaetuuksien jatkuvuutta koskevaan oikeuteen, mahdollista tarvittaessa vedota jäsenvaltion viranomaisiin nähden, koska tämä oikeus on riittävän täsmällinen ja konkreettinen?

3) Ovatko yhteisön säännökset esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan sellaista ajanjaksoa, jonka kuluessa päivittäistä työaikaa on vanhempainloman perusteella lyhennetty, vastaavaa työkyvyttömyyseläkettä alennetaan verrattuna eläkkeeseen, jota olisi suoritettu ennen kyseistä lomaa, ja jonka mukaan oikeutta tuleviin etuuksiin vähennetään ja näiden etuuksien kertymää alennetaan vastaavasti suhteessa työajan ja palkan vähenemiseen?

4) Onko kansallisilla tuomioistuimilla olevaa velvollisuutta tulkita kansallista oikeutta direktiivillä asetettujen velvoitteiden valossa, jotta mahdollistetaan yhteisön säännöksillä tavoiteltujen päämäärien saavuttaminen suurimmassa mahdollisessa määrin, sovellettava myös sosiaaliturvaetuuksien jatkuvuuteen vanhempainloman käyttämisen aikana ja konkreettisesti nyt esillä olevassa asiassa käytetyn osa-aikavapaan tai työajan lyhentämisen kaltaisessa tilanteessa?

5) Onko nyt esillä olevassa konkreettisessa tilanteessa sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien heikkenemistä ja näiden etuuksien kertymän pienentymistä vanhempainloman ajalta pidettävä – – direktiivin 79/7 – – säännösten vastaisena välittömänä tai välillisenä syrjintänä ja miesten ja naisten välistä tasa-arvoa ja syrjinnän kieltoa koskevan, jäsenvaltioiden yhteisen perinteen mukaisen vaatimuksen vastaisena, siltä osin kuin tätä periaatetta on sovellettava työsuhteen ehtojen lisäksi myös työntekijöiden sosiaalista suojelua koskeviin julkisiin toimiin?”

21. INSS, Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia.

22. Suullista käsittelyä ei ole vaadittu eikä sitä ole pidetty.

Arviointi

Tutkittavaksi ottaminen

23. INSS ja Espanjan hallitus ovat esittäneet epäilyksiä siitä, voidaanko kansallisen tuomioistuimen esittämän ensimmäisen kysymyksen katsoa täyttävän tutkittavaksi ottamisen edellytykset, sillä niiden mielestä tämä kysymys on täysin hypoteettinen eikä sillä ole merkitystä pääasian ratkaisemisen kannalta.

24. Ensimmäinen kysymys (joka koskee sitä, voiko vanhempainloman pitäminen vaikuttaa tällaisen loman pitävälle työntekijälle kertymässä oleviin etuihin) on luonteeltaan yleinen, kun taas toinen kysymys (joka koskee sitä, voidaanko 2 lausekkeen 6 kohtaa soveltaa sosiaaliturvaetuuksiin) on edellistä tarkempi.

25. Jos toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, ensimmäinen kysymys menettää merkityksensä, eikä siihen tarvitse vastata (tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä riippumatta).

26. Näin ollen on syytä aloittaa tarkastelemalla toista kysymystä, joka edeltää loogisesti ensimmäistä kysymystä.

Toinen kysymys

27. Kansallinen tuomioistuin pyytää toisella kysymyksellään yhteisöjen tuomioistuinta selventämään kolmea seikkaa. Sisältääkö mainitun direktiivin 96/34 liitteenä olevan vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 6 kohdassa oleva ilmaus ”kertyneet tai kertymässä olevat edut” ensinnäkin ainoastaan oikeudet, jotka liittyvät työsuhteen ehtoihin, ja kattaako se ainoastaan työnantajaan nähden voimassa olevan työsopimussuhteen vai kattaako se myös sosiaaliturvan? Täyttääkö Espanjan lainsäädäntö toiseksi vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohdassa olevan vaatimuksen ”sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien jatkuvuudesta – – eri vaaratekijöiden – – osalta”? Kolmanneksi, jos 2 lausekkeen 8 kohta on sovellettavissa, onko se riittävän täsmällinen ja konkreettinen, jotta siihen voidaan vedota jäsenvaltion viranomaisiin nähden?

28. Tämän kysymyksen ensimmäiseen osan osalta vastaus on varsin selkeä. On totta, ettei vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 6 kohdassa eikä direktiivin 96/34 tai vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen muissakaan määräyksissä ole määritelty ilmaisua ”kertyneet tai kertymässä olevat edut”. On kuitenkin selvää, että tällä ilmaisulla ei tarkoiteta sellaisia sosiaali-

turvaetuuksia kuin Gómez-Limónin työkyvyttömyyseläke, [19] koska niitä käsitellään 2 lausekkeen 8 kohdassa. Tämän lausekkeen mukaan nimenomaisesti ”kaikki [vanhempainlomaa koskevaan puite]sopimukseen liittyvät sosiaaliturvaa koskevat kysymykset kuuluvat jäsenvaltioiden tarkasteltaviksi ja ratkaistaviksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti ottaen huomioon sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien jatkuvuuden merkitys eri vaaratekijöiden ja erityisesti terveydenhuollon osalta”.

29. Vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 6 kohdan ilmaisulla ”kertyneet tai kertymässä olevat edut” ei siten tarkoiteta sosiaaliturvaetuuksia. Kuten INSS toteaa huomautuksissaan, direktiivin 96/34 tarkoituksena on sen 1 artiklan mukaisesti panna täytäntöön toimialaltaan yleisten työmarkkinakeskusjärjestöjen eli työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen tekemä puitesopimus vanhempainlomasta. [20] Puitesopimuksen tarkoituksena on, että osapuolet voivat sen avulla tehdä sellaisen työsopimuksen, jolla työaika voidaan järjestää niin, että työntekijät voivat pitää vanhempainloman, eikä säännellä sosiaaliturvan alaan kuuluvia kysymyksiä.

30. Kansallisen tuomioistuimen esittämän toisen ja kolmannen seikan osalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että aina kun direktiivin säännökset ovat sisällöltään ehdottomia ja riittävän täsmällisiä ja kun toimenpiteitä direktiivin panemiseksi täytäntöön ei ole toteutettu määräajassa, näihin direktiivin säännöksiin voidaan vedota kaikkia direktiivin vastaisia kansallisia säännöksiä vastaan tai siltä osin kuin näissä direktiivin säännöksissä määritellään oikeuksia, joihin yksityiset voivat vedota suhteessa valtioon. [21] Yhteisön säännös on ehdoton, mikäli siinä säädetään velvoitteesta, johon ei ole liitetty mitään ehtoja ja jonka täytäntöönpano tai vaikutukset eivät riipu sen enempää yhteisön toimielinten kuin jäsenvaltioidenkaan antamista säädöksistä tai tekemistä päätöksistä. Jos säännöksessä asetetaan velvoite siten, että sen sanamuoto on yksiselitteinen, säännös on silloin niin täsmällinen, että yksityinen oikeussubjekti voi vedota siihen ja tuomioistuimet voivat soveltaa sitä. [22]

19 – Työkyvyttömyysetuudet kuuluvat sosiaaliturvan perinteiseen alaan. Ne mainitaan sellaisenaan esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2, sellaisena kuin se on useaan kertaan muutettuna) 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan etuutta voidaan pitää sosiaaliturvaetuutena, jos sen myöntäminen etuudensaajille perustuu tiettyyn laissa määriteltyyn asemaan yksilöllisestä tarveharkinnasta riippumatta ja jos etuus liittyy johonkin asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainittuun vakuutustapahtumaan (ks. erityisesti asia C-286/03, Hosse, tuomio 21.2.2006, Kok. 2006, s. I-1771, 37 kohta; yhdistetyt asiat C-396/05, C-419/05 ja C-450/05, Habelt ym., tuomio 18.12.2007, Kok. 2007, s. I-11895, 63 kohta ja asia C-228/07, Petersen, tuomio 11.9.2008, Kok., s. I-6989, 19 kohta). Nyt esillä olevassa asiassa on riidatonta, että kyseessä olevaa työkyvyttömyysetuutta pidetään sosiaaliturvaetuutena.

20 – Ks. myös puitesopimuksen 13 yleishuomio, jonka mukaan ”työmarkkinaosapuolilla on parhaat edellytykset löytää työnantajien ja työntekijöiden tarpeita vastaavia ratkaisuja, minkä vuoksi niille on annettava erityinen asema tämän sopimuksen täytäntöönpanossa ja soveltamisessa”.

21 – Ks. esim. asia C-363/05, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust ja The Association of Investment Trust Companies, tuomio 28.6.2007 (Kok. 2007, s. I-5517, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 – Asia C-389/95, Klattner, tuomio 29.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2719, 33 kohta).

31. Vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohta ei ole näiden vaatimusten mukainen. Siinä pikemminkin jätetään sosiaaliturvaa koskevat kysymykset nimenomaisesti ”jäsenvaltioiden tarkasteltaviksi ja ratkaistaviksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti” ja ainoastaan muistutetaan siitä, että jäsenvaltioiden tulisi ottaa ”huomioon sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien jatkuvuuden merkitys eri vaaratekijöiden ja erityisesti terveydenhuollon osalta”. Tämä heijastaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka mukaan sosiaalipolitiikka kuuluu tämänhetkisen yhteisön oikeuden mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Jäsenvaltioiden on valittava ne keinot, jotka auttavat niitä toteuttamaan sosiaali- ja työllisyyspoliittiset tavoitteensa. Tätä valtaa käyttäessään jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta. [23]

32. Vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohdassa ei näin ollen aseteta selvää velvoitetta jäsenvaltioille. [24] Tästä seuraa, ettei se ole johdonmukaisesti ajatellen sisällöltään riittävän selvä, täsmällinen ja ehdoton, jotta yksityiset oikeussubjektit voisivat vedota siihen valtiota vastaan kansallisissa tuomioistuimissa.

23 – Ks. esim. asia C-317/93, Nolte, tuomio 14.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4625, 33 kohta) ja asia C-322/98, Kachelmann, tuomio 26.9.2000 (Kok. 2000, s. I-7505, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 – Ks. myös vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 11 yleishuomio, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi myös *harkittava* sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien säilyttämistä muuttumattomina vanhempainloman vähimmäiskeston ajan, jos se kansalliset olosuhteet ja valtiontalouden tila huomioon ottaen on asianmukaista.

33. Kuten komissio väittää, tämän lausekkeen ilmaisulla ”sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien jatkuvuus” tarkoitetaan lisäksi sosiaaliturvaetuuksien *saamisen* jatkuvuutta, eikä siinä todeta, että jäsenvaltioiden tulisi taata oikeus saada *uusia* oikeuksia vanhempainloman aikana. Asiakirja-aineiston sisältämien tietojen perusteella Espanja itse asiassa otti tämän asian huomioon, vaikka sillä ei ollut vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohdan mukaan tällaista oikeudellista velvollisuutta.

34. Huomautan lisäksi, että sosiaaliturvajärjestelmän puitteissa tehtyä erityistä sopimusta koskevan 18.7.1991 annetun työministeriön asetuksen, jota sovelletaan henkilöihin, jotka ovat lapsen lakisääteisiä huoltajia, 14 §:n perusteella Gómez-Limón olisi voinut saada samansuuruisen työkyvyttömyyseläkkeen kuin silloin, jos hän olisi jatkanut kokoaikaista työskentelyään. [25] Asiakirja-aineiston perusteella hän ei kuitenkaan käyttänyt hyväkseen tätä mahdollisuutta. [26]

35. Yhteenvetona on todettava, että ensinnäkään direktiivin 96/34 liitteenä olevan vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 6 kohtaa ei sovelleta sosiaaliturvaa koskeviin kysymyksiin ja toiseksi vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohtaan ei voida vedota jäsenvaltion viranomaisia vastaan kansallisessa tuomioistuimessa.

25 – Työntekijöiden asemasta annetun lain 37 §:n 5 momentin nojalla. Ks. edellä 16 kohta, jossa tämä asia selvitetään.

26 – Ks. edellä 17 kohta.

36. Ensimmäiseen kysymykseen ei siten ole tarpeen vastata.

Kolmas ja viides kysymys

37. Kolmannella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, ovatko yhteisön säännökset esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan sellaista ajanjaksoa, jonka kuluessa päivittäistä työaikaa on vanhempainloman perusteella lyhennetty, vastaavaa työkyvyttömyyseläkettä alennetaan ja jonka mukaan oikeutta tuleviin etuuksiin samoin kuin niiden kertymää alennetaan vastaavasti suhteessa työajan ja palkan vähenemiseen.

38. Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta rajoittuu ainoastaan yhteisön oikeuden säännösten ja määräysten tutkimiseen, kun taas kansallisen tuomioistuimen asiana on arvioida kansallisten säännösten ulottuvuutta ja tapaa, jolla niitä on sovellettava. [27] Katson näin ollen kansallisen tuomioistuimen tarkoittavan kysymyksellään sitä, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö yhteisön oikeuden mukainen.

27 – Asia C-453/04, innoventif, tuomio 1.6.2006 (Kok. 2006, s. I-4629, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39. Viidennellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko sosiaaliturvaetuuksia koskevien oikeuksien heikkeneminen ja näiden etuuksien kertymän pienentyminen vanhempainloman ajalta a) direktiivin 79/7 vastaista välitöntä tai välillistä syrjintää ja b) onko se ristiriidassa myös yhdenvertaista kohtelua ja syrjinnän kieltoa miesten ja naisten välillä koskevan periaatteen kanssa, siltä osin kuin tätä periaatetta on sovellettava työsuhteen ehtojen lisäksi myös työntekijöiden sosiaaliturvaan.

40. Molemmilla kysymyksillä tiedustellaan pääasiallisesti, onko sellaista lainsäädäntöä, jonka mukaan osa-aikaisesti työskentelevän henkilön työkyvyttömyyseläke lasketaan pro rata temporis -periaatteen mukaisesti todellisen työajan perusteella, pidettävä yhteisön oikeuteen kuuluvan naisten ja miesten välisen syrjinnän kiellon vastaisena, kun työajan lyhennyksen syynä on vanhempainloman pitäminen.

41. Jos kyseessä olevien säännösten perusteella sekä naisilla että miehillä on oikeus vanhempainlomaan ja jos tämän oikeuden käyttämisellä on samat seuraukset, kysymyksessä ei voi olla välitön syrjintä. Espanjan lainsäädäntö, sellaisena kuin se on kuvattu ennakkoratkaisupyynnössä, ja erityisesti työntekijöiden asemasta annetun lain 37 §:n 5 momentti näyttäisivät olevan näiden vaatimusten mukaisia. Kuvatun kaltaisella järjestelmällä ei näin ollen syrjitä välittömästi sukupuolen perusteella.

42. Välillisen syrjinnän osalta vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että naispuolisten työntekijöiden välillistä syrjintää on sellaisen kansallisen säännöksen soveltaminen, joka tosin on sanamuodoltaan neutraali mutta joka on epäedullinen huomattavasti suuremmalle prosenttimäärälle naisia kuin miehiä, ellei tämä erilainen kohtelu ole perusteltavissa seikoilla, jotka ovat objektiivisia ja joilla ei mitenkään syrjitä sukupuolen perusteella. [28]

43. Asian Grau-Hupka taustalla olleita tosiseikkoja voidaan pitää hyödyllisenä rinnastuksena. [29] Grau-Hupka katsoi, että hänen vanhuuseläkkeensä määrää laskettaessa ei ollut riittävästi otettu huomioon ajanjaksoa, jolloin hän oli hoitanut lapsiaan. Kansallinen tuomioistuin lähti olettamuksesta, jonka mukaan naiset hoitavat miehiä useammin tietyn ajanjakson lapsia kotona, ja tämän vuoksi naisten eläkettä ”vähennetään” sovellettavien kansallisten sääntöjen perusteella useammin kuin miesten eläkettä. Kansallinen tuomioistuin katsoi, että jos tällaista ”vähennettyä” eläkettä pidetään tulona, jonka henkilö saa päätoimestaan, ja jos hänen työantajansa voi näin maksaa pienempää palkkaa hänen osa-aikaisesta työskentelystään, kysymyksessä saattaa olla välillinen syrjintä tällaisen palkkauksen osalta. [30]

44. Julkisasiamies Jacobs hylkäsi tämän näkemyksen ratkaisuehdotuksessaan. Grau-Hupkan kokonaistulot olivat pienemmät sen takia, että hänen eläkettään oli ”vähennetty”, eivätkä epätasa-arvoisen palkkauksen takia. Sen näkemyksen osalta, jonka mukaan Grau-Hupkan eläkkeen vähentäminen olisi yhteisön yhdenvertaista kohtelua koskevien sääntöjen vastaista, julkisasiamies Jacobs totesi, että häntä ei selvästikään syrjitty eläkkeen myöntämisessä direktiivin 79/7 säännösten vastaisesti. [31]

45. Yhteisöjen tuomioistuin oli samalla kannalla ja totesi, ettei jäsenvaltioilla ole direktiivin 79/7 perusteella velvollisuutta myöntää vanhuuseläke-etuuksia henkilöille, jotka ovat hoitaneet lapsiaan kotona, tai taata oikeuksia näihin etuuksiin niiden ajanjaksojen osalta, jolloin asianomaisten työskentely ammatissaan on ollut lastenhoidon vuoksi keskeytyneenä. Se totesi myös seuraavaa: ”Koska tasa-arvoista kohtelua sosiaaliturvan alalla koskeva yhteisön oikeus ei velvoita jäsenvaltioita ottamaan huomioon lakisääteisen eläkkeen laskemisessa lastenhoidon parissa vietettyä aikaa, [EY 141] artiklan ja

28 – Asia C-226/98, Jørgensen, tuomio 6.4.2000 (Kok. 2000, s. I-2447, 29 kohta); edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Kachelmann, tuomion 23 kohta; asia C-25/02, Rinke, tuomio 9.9.2003 (Kok. 2003, s. I-8349, 33 kohta) ja asia C-313/02, Wippel, tuomio 12.10.2004 (Kok. 2004, s. I-9483, 43 kohta).

29 – Asia C-297/93, Grau-Hupka, tuomio 13.12.1994 (Kok. 1994, s. I-5535).

30 – Ks. julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus, 15 kohta.

31 – Ks. ratkaisuehdotuksen 17 kohta. Julkisasiamies Jacobs huomautti erityisesti, että direktiivin 79/7 7 artiklan b kohta on harkinnanvarainen eikä pakottava säännös.

samapalkkaisuusdirektiivin mukaisen miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen vastaisena ei voida pitää sitä, että henkilölle, joka saa eläkettä ja joka siten kuuluu sosiaaliturvan piiriin mutta jonka eläkkeen määrä on vähentynyt palkan pienentymisen takia lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson vuoksi, maksetaan normaalitasoa pienempää palkkaa.” [32]

46. Mielestäni vanhuuseläkkeiden ja työkyvyttömyyseläkkeiden välillä ei ole sellaista merkittävää eroa, jonka perusteella niitä olisi tarkasteltava eri tavalla pro rata temporis -periaatteen soveltamisen osalta työkyvyttömyyseläkkeen laskemisessa.

47. Vanhempainlomaa koskeva puitesopimus ei ole myöhemmän oikeuskäytännön perusteella muuttanut tätä arviointia. [33]

48. Yhteisöjen tuomioistuin ei ole taipuvainen katsomaan, että seuraukset, joita vanhempainloman pitämisestä aiheutuu tiettyjä oikeuksia laskettaessa, merkitsisivät sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellon rikkomista.

49. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut esimerkiksi, etteivät EY 141 artikla ja direktiivi 75/117/ETY [34] ole esteenä sille, että laskettaessa irtisanomiskorvausta otetaan palvelusaikana huomioon (enimmäkseen miesten suorittamien) asepalveluksen tai niitä vastaavan siviilipalveluksen kesto mutta ei (useimmiten naisten pitämien) hoitovapaiden kestoa. [35] Näin todetessaan yhteisöjen tuomioistuin huomautti, että kansallisen palveluksen suorittaminen perustuu laissa säädettyyn kansalaisvelvollisuuteen eikä vastaa työntekijän yksityistä etua, kun taas työntekijä pitää vapaaehtoisesti hoitovapaan kasvattaakseen lastaan. [36]

50. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut myös, että työntekijä, joka pitää hoitovapaan, on erityisessä asemassa, jota ei voida rinnastaa työssä käyvän miehen tai naisen asemaan, koska hoitovapaalle on ominaista työsopimuksen soveltamisen ja siten työnantajan ja

32 – Edellä alaviitteessä 29 mainittu asia Grau-Hupka, tuomion 27 ja 28 kohta. Ks. myös yhdistetyt asiat C-4/02 ja C-5/02, Schönheit, tuomio 23.10.2003 (Kok. 2003, s. I-12575, 90 ja 91 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että yhteisön oikeuden kanssa ei ole ristiriidassa se, että eläke myönnetään osa-aikaisesta työskentelystä aikaan suhteutetulla perusteella. Henkilön palvelusvuosiensa aikana tekemän työn tosiasiallisen keston, verrattuna kaikkien palvelusvuosiensa ajan kokoaikaisesti työskennelleen henkilön tekemän työn tosiasialliseen kestoon, huomioon ottaminen muodostaa objektiivisen kriteerin, johon ei liity mitään sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja jonka nojalla eläkeoikeuksia voidaan suhteellisesti pienentää. Ks. myös julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotus, 102 kohta.

33 – Direktiivin 96/34 2 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 3.6.1998 tai varmistettava viimeistään tuona päivänä, että työmarkkinaosapuolet ovat toteuttaneet sopimusteitse tarvittavat toimenpiteet, ja jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet voidakseen milloin tahansa taata tässä direktiivissä edellytettyjen tulosten toteutumisen.

34 – Miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 10.2.1975 annettu neuvoston direktiivi 75/117/ETY (EYVL L 45, s. 19).

35 – Asia C-220/02, Österreichischer Gewerkschaftsbund, tuomio 8.6.2004 (Kok. 2004, s. I-5907, 65 kohta).

36 – Ks. em. asia Österreichischer Gewerkschaftsbund, tuomion 60 ja 61 kohta.

työntekijän velvoitteiden keskeytyminen. [37] Yhteisöjen tuomioistuin katsoi näin ollen, että EY 141 artikla, direktiivin 92/85/ETY [38] 11 artiklan 2 kohdan b alakohta ja vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 6 kohta eivät estä sitä, että työnantaja ottaa joulubonusta hoitovapaalla [39] olevalle naispuoliselle työntekijälle myöntäessään huomioon hoitovapaajaksot ja pienentää suoritusta niiden mukaisessa suhteessa. [40]

51. Molemmat näistä tuomioista koskivat työnantajan ja työntekijän välistä sopimussuhdetta. Koska yhteisöjen tuomioistuimen mukaan seurauksia, joita vanhempainloman pitämisellä voi olla laskettaessa tiettyjä oikeuksia työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa, ei pidetä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellon vastaisina, olisi mielestäni epäjohdonmukaista katsoa toisin sosiaaliturvan osalta. Työnantajan ja työntekijän välinen suhde kuuluu vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen ja yleensäkin EY:n lainsäädännön soveltamisalaan, kun taas sosiaaliturvan alaan kuuluvat kysymykset kuuluvat edelleen suurelta osin jäsenvaltioiden toimivaltaan. Näin ollen ne eivät kuulu vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen soveltamisalaan, kuten tämän sopimuksen 2 lausekkeen 8 kohdassa selvästi todetaan.

52. Kuten komissio lisäksi huomauttaa, direktiivissä 96/34 tai missään muussa yhteisön direktiivissä ei ole nimenomaisia säännöksiä vanhempainloman aikana maksettavasta palkkauksesta. Tämän kysymyksen sääntely kuuluu näin ollen jäsenvaltioiden toimivaltaan.

53. On totta, että osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 4 lausekkeen 1 kohdan syrjimättömyyden periaatteen mukaan osa-aikatyöntekijöihin ei pelkästään osa-aikaisuuden perusteella saa soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin kokoaikaisiin työntekijöihin, ellei erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä. Tämän sopimuksen 4 lausekkeen 2 kohdassa todetaan kuitenkin nimenomaisesti, että silloin kun se on tarkoituksenmukaista, sovelletaan pro rata temporis -periaatetta. [41]

54. Olisi tietysti houkuttelevaa katsoa, että vanhempia tulisi kannustaa pitämään vanhempainloma [42] siten, että sosiaaliturvaetuuksia koskevia oikeuksia *ei* vähennettäisi tosiasiallisen työajan mukaan vaan sallittaisiin vanhempainlomalla olevien henkilöiden etuuksien jatkaa kertymistään samoin kuin kokoaikaisen työskentelyn perusteella. Tällainen näkemys edistäisi sukupuolten

37 – Asia C-333/97, Lewen, tuomio 21.10.1999 (Kok. 1999, s. I-7243, 37 kohta).

38 – Toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä 19.10.1992 annettu neuvoston direktiivi 92/85/ETY (kymmenes direktiivin 89/391/ETY 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi; EYVL L 348, s. 1).

39 – Edellä alaviitteessä 37 mainitussa asiassa Lewen annetun tuomion englanninkielisessä versiossa käytetään synonyymeinä termejä ”parental leave” ja ”parenting leave” (ks. esim. 10 kohta).

40 – Edellä alaviitteessä 37 mainittu asia Lewen, tuomion 50 kohta.

41 – Ks. myös julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus asiassa C-268/06, Impact, tuomio 15.4.2008 (Kok., s. I-2483, 101 kohta).

42 – Osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen tarkoituksena on sen 1 lausekkeen a kohdan mukaan ”osa-aikatyöntekijöihin kohdistuvan syrjinnän poistaminen ja osa-aikatyön laadun parantaminen”.

välistä tosiasiallista tasa-arvoa [43] ottamalla huomioon sen, että naiset, kuten ennakkoratkaisupyynnössä on todettu, pitävät huomattavasti miehiä todennäköisemmin vanhempainloman hoitaakseen lapsiaan. Näin myös rohkaistaisiin miehiä tekemään samoin. [44]

55. Mielestäni kuitenkaan voimassaolevan lainsäädännön perusteella jäsenvaltioille ei voida asettaa velvollisuutta kannustaa vanhempainloman pitämistä tällä tavoin. Lainsäädännössä päinvastoin viitataan nimenomaisesti pro rata temporis -periaatteen soveltamiseen ja jätetään jäsenvaltioille merkittävä harkintavalta asianmukaisiksi katsomiensa järjestelyiden toteuttamisessa. Tältä osin näyttäisi siltä, että Espanjan lainsäätäjä oli antanut pääasian tosiseikkojen tapahtumahetkellä työntekijöille mahdollisuuden erityisen sopimuksen tekemiseen aikaisempien vakuutusmaksun perusteiden säilyttämisestä [45] ja että sittemmin on luotu järjestelmä, [46] jonka puitteissa henkilöt, joiden työaikaa lyhennetään lapsen hoitamiseksi, voivat säilyttää sosiaaliturvansa alkuperäisen tason lyhennyksen alkamisesta lukien kahden vuoden ajan.

43 – Ks. esim. C. Barnard, *EC Employment Law,* 3. painos, 2006, s. 333–338.

44 – Ks. esim. vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 8 yleishuomio, jossa todetaan, että ”miehiä olisi kannustettava kantamaan yhtäläinen osuus perhevelvollisuuksista ja heitä olisi esimerkiksi valistusohjelmien avulla kannustettava vanhempainloman pitämiseen”.

45 – Ks. edellä 16 kohta.

46 – Ks. edellä alaviite 18.

56. Jos kannustamista vanhempainloman pitämiseen pidetään yhteiskunnallisesti tavoiteltavana asiana, kuten asianlaita saattaa hyvinkin olla, jäsenvaltioiden ja/tai yhteisön lainsäätäjän on toteutettava tarvittavat lainsäädännölliset toimenpiteet tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Nykytilanteessa yhteisön lainsäädännössä ei kuitenkaan aseteta velvollisuutta, jonka mukaan sosiaaliturvaetuuksien tulisi kertyä vanhempainloman aikana aivan kuin kyseinen henkilö ei olisikaan vanhempainlomalla vaan työskentelisi edelleen kokoaikaisesti.

57. Katson näin ollen, että sellaista lainsäädäntöä, jonka mukaan työkyvyttömyyseläke lasketaan osa-aikaisen työskentelyn osalta pro rata temporis -periaatteen mukaisesti tosiasiallisen työajan perusteella, on pidettävä yhteisön oikeuden mukaisena myös silloin, kun työajan lyhentämisen perusteena on vanhempainloman pitäminen.

Neljäs kysymys

58. Neljännellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko kansallisilla tuomioistuimilla olevaa velvollisuutta tulkita kansallista oikeutta direktiivillä 96/34 asetettujen velvoitteiden valossa sovellettava myös vaatimukseen sosiaaliturvaoikeuksien jatkuvuudesta vanhempainloman aikana ja erityisesti nyt esillä olevan asian kaltaisessa tilanteessa, jossa työntekijä on osa-aikavapaalla tai hänen päivittäistä työaikaansa on lyhennetty.

59. Jos olen oikeassa siinä, että vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohdassa ei aseteta jäsenvaltioille velvollisuuksia ja että ne ovat edelleen toimivaltaisia sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä, tähän kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Ratkaisuehdotus

60. Edellä esitetyn perusteella katson, että Juzgado de lo Socialin esittämiin kysymyksiin on vastattava seuraavasti:

– Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 96/34/EY liitteenä olevan vanhempainlomaa koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 6 kohtaa ei sovelleta sosiaaliturvaa koskeviin kysymyksiin.

– Tämän puitesopimuksen 2 lausekkeen 8 kohdassa ei aseteta sisällöltään selvää, täsmällistä ja ehdotonta velvoitetta jäsenvaltioille eikä siihen näin ollen voida vedota jäsenvaltion viranomaisiin nähden kansallisissa tuomioistuimissa.

– Lainsäädäntöä, jonka mukaan työkyvyttömyyseläke lasketaan osa-aikaisen työskentelyn osalta pro rata temporis -periaatteen mukaisesti tosiasiallisen työajan perusteella, ei ole pidettävä yhteisön oikeuden vastaisena myöskään silloin, kun työajan lyhentämisen perusteena on vanhempainloman pitäminen.